

ДЛЯ КОГО ІНТЕРНЕТ МОЖЕ БУТИ НЕБЕЗПЕЧНИМ

Анотація

Сьогодні в Україні, як і в усьому світі, глобальна мережа Інтернет стає невід'ємною частиною життя сучасної людини. Інтернет несе в собі великий інформаційний та освітній потенціал, але водночас містить і ризики, особливо для дітей. Використовуючи методику порівняння дій людини в реальному житті з відповідними діями користувача при роботі у мережі, сформульовано основні правила безпечної роботи підлітків в мережі Інтернет.

Ключові слова: комп'ютерна грамотність, онлайн-безпека, правила безпечної роботи в Інтернет.

Україна проходить етап швидкого технологічного розвитку. Комп'ютерна грамотність стає складовою загальної грамотності, свідомостю освіченості, внаслідок чого глобальна інформаційна мережа Інтернет стає невід'ємною частиною життя сучасної людини. Інтернет несе в собі великий інформаційний та освітній потенціал, є засобом гармонійного розвитку, але, водночас містить і ризики. Не дивлячись на те, що Інтернет проникає у всі сфери нашого життя, проблеми безпеки не приділено достатньої уваги. Окремо необхідно виділити проблему дитячої онлайн-безпеки, яка є пріоритетною для розвинених країн. Робота в цьому напрямку активно ведеться, але єдиної методики ще не створено. Це обумовлює актуальність проблеми, що розглядається.

В Україні у рамках державної програми „Інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризація сільських шкіл” у навчальних закладах, де відсутні комп'ютери та доступ до Інтернет, силами підприємців відкриваються шкільні Інтернет-центри [1]. У зв'язку з цим більше дітей стають активними користувачами мережі Інтернет. За даними ЛігаБізнесІнформ на сьогоднішній день в Україні понад 200 тис. дітей віком від 5 до 18 років користуються послугами Інтернет. І кількість юних користувачів зростає з кожним роком більше ніж на 30%, при цьому тільки 15% батьків здогадуються про труднощі, з якими стикаються їх діти в Інтернеті, та менше половини батьків мають уяву про елементарні засоби безпеки у мережі Інтернет [2].

Проблема безпечного перебування дитини в Інтернеті найчастіше зводиться до підтримки розвитку технологій, які б захистили дітей в Інтернеті. Та ця проблема не є винятково технічною або технологічною. Вона стосується виховних, освітніх і етичних, а також соціальних та правових аспектів [2]. Кожен раз, коли підліток підключається до мережі Інтернет, він стикається з низкою небезпек та загроз.

На нашу думку, в мережі дитина може стикатися з такими загрозами:

- проблеми технологічного характеру: недбалість дитини, яка відкрила вкладення електронної пошти або завантажила з веб-вузла файл чи небезпечний код, може привести до потрапляння в комп'ютер вірусу. Альтернативним та простим методом розповсюдження вірусів є програми обміну миттєвими повідомленнями, оскільки ці додатки часто дозволяють користувачам прикріплювати файли до повідомлень, тому заражені файли можуть легко розповсюджуватися та навіть надавати можливість віддаленого керування комп'ютером, на якому ці файли були відкриті;
- доступ до сайтів з неприйнятним змістом: в Інтернеті підлітки можуть стикнутися з неприйнятними матеріалами, що провокують виникнення ненависті, спонукають до здійснення

небезпечних чи протизаконних дій. Кожна третя дитина, перебуваючи в глобальній інформаційній мережі, стикалася з небажаним контентом, а кожна п'ята піддавалася насильству з боку користувачів мережі. Безпосередня небезпека для дитини надходить з сайтів, різноманітних чатів, електронної пошти, систем миттєвих повідомлень тощо. Часто безліч сторінок, що не відносяться до вибраної теми, відображаються у вигляді спливаючого вікна будь-якого змісту, особливо порнографічного. Хоча кількість спроб урядів різних країн щодо врегулювання змісту сайтів для перегляду в Інтернет зростає, на сьогоднішній день практично вся інформація доступна без обмежень;

- розголошення конфіденційної інформації: підлітків можуть умовити надати відомості особистого характеру такі, як ім'я, прізвище, адреса, вік, стать або інформація про членів сім'ї. Навіть якщо такі дані про вашу дитину запитують організації, що заслуговують на довіру, батьки чи вчителі все одно повинні піклуватися про забезпечення конфіденційності цієї інформації. З іншого боку, організатори Інтернет-проектів повинні гарантувати конфіденційність використання особистої інформації. І це також суттєва проблема, оскільки, на жаль, поки що таких механізмів не існує;
- контакт з незнайомцями через чати або електронну пошту: навіть якщо більшість користувачів мають добрі наміри при використанні чат-систем, існує та збільшується, на жаль, кількість людей, які використовують ці бесіди, щоб примусити дітей видати особисті та банківські дані, такі як номери рахунків, кредитних карток, паролі. В інших випадках вони можуть виявитися психічно неврівноваженими особами, які можуть нанести моральну шкоду дитині через Інтернет, або навіть примусити на особисту зустріч, яка може призвести до нанесення фізичної шкоди;
- неприємності, пов'язані з фінансовими втратами: розвиток електронної комерції зробив можливим придбання майже всіх товарів через Інтернет. Людина будь-якого віку, маючи банківський рахунок або кредитну картку, може без проблем робити онлайн-купівлю. Тому одна з проблем, що виникає при виході дітей в Інтернет, це можливість дітей робити онлайн-покупки без відома дорослих.

Небезпеки, які постають перед дітьми при підключенні до Інтернет, є серйозними, але було б недоцільно повністю заборонити підліткам вихід в Інтернет, оскільки всесвітня мережа стає важливою частиною багатьох аспектів повсякденного життя. Тому при роботі в мережі важливо бути обережними та використовувати засоби безпеки.

Можливе встановлення на комп'ютер спеціально створених програм-фільтрів, які переривають перебування дитини в мережі при наборі слова, на яке встановлено заборону. Та ці фільтри недосконалі, і школярі не зможуть отримати додаткову інформацію з багатьох тем. Існують також інші фільтруючі програми, що блокують роботу комп'ютера кожен раз, коли учень вводить свої особисті дані. Отже, дитина не зможе підписати свою роботу на конкурс освітніх Інтернет-проектів. Таким чином використання фільтрів вирішує проблеми онлайн-безпеки дітей в Інтернет лише частково.

За словами Паррі Афтаб, яка займається питаннями безпеки дітей в Інтернет, кращий фільтр, який може дійсно забезпечити безпеку дитини в мережі та розв'язати багато інших проблем, – в голові у самої дитини, а дорослим потрібно тільки “настроїти” цей фільтр [7].

Знання батьками та керівниками Інтернет-клубів методів інтерактивного обмеження при використанні інформаційних ресурсів всесвітньої мережі – перший крок до психологічного та правового захисту дитини, яка використовує Інтернет для освіти. Пояснити школярам правила безпечного використання Інтернет, допомогти вибрати нік та пароль краще до того, як вони отримають доступ до

мережі та індивідуальні адреси електронної пошти. Доцільно пояснити юним користувачам, що, якщо ми хочемо, щоб усі інформаційні ресурси світу були нам відкриті, ми повинні бути готові до того, що всі наші дії будуть не менш відкриті для всього світу. Знаходження в мережі багато в чому нагадує перебування у громадському місті. Вчителі або наставники вивчають разом з дітьми зміст мережі, навчають дітей уникати непристойного, небажаного, дотримуватися етикету в Інтернет.

Згідно з досвідом країн, які стикнулися з проблемами Інтернет-безпеки, одним із засобів організації роботи школярів в Інтернет є розробка правил безпечного використання всевітньої мережі. Діти повинні знати, з якими загрозами вони можуть стикнутися в мережі та як можна уникнути небезпеки. При створенні правил безпечної роботи в Інтернет можна використати методику порівняння дій людини в реальному житті з відповідними діями користувача при роботі в мережі (дивись таблицю).

Було проведено опитування серед старшокласників середніх загальноосвітніх шкіл, в результаті якого ми можемо сформулювати основні правила безпечної роботи в Інтернет:

- не надавати нікому свої паролі;
- без гострої необхідності не надавати особисту інформацію по електронній пошті, в чат-кімнатах;
- не надавати відповіді на послання непристойного та грубого змісту;
- повідомити старшим про отримання інформації, яка примусить почуватись незручно або налякано;
- не погоджуватись на зустріч з випадковим онлайнним другом. Якщо все ж таки це необхідно, то зустріч повинна відбуватися в громадському місті або у присутності друзів чи батьків;
- не відправляти нікому своє фото;
- не здійснювати комерційні операції через мережу Інтернет.

Порівняльна характеристика запобіжних заходів безпеки в реальному житті та в мережі Інтернет

<i>Запобіжні засоби безпеки</i>	<i>В реальному житті</i>	<i>В мережі</i>
Нікому без дозволу не давати особисту інформацію	Кіднепінг, жорстке відношення, психологічна атака	Вам можуть надсилати листи некоректного змісту. Ви можете побачити своє фото в рекламних роликах, порнографічних зображеннях тощо
Ніколи не погоджуйтесь на зустріч з онлайнним другом	Частіше ви не спілкуєтесь з незнайомими людьми на вулиці.	Оскільки реєстрація в мережі анонімна, то можливо, що 12-ти річна дівчинка може насправді бути 40-річним чоловіком
Якщо хтось або щось примушує вас почувати себе незручно, негайно припиніть роботу в мережі	Психологічна атака, непристойні пропозиції	Онлайнів хижаків та кіберхулігани
Перевіряйте достовірність та правдивість інформації	Деякі газети друкують неперевірену або неправдиву інформацію	Достовірність та правдивість інформації, отриманої в мережі перевіряйте у довідниках, енциклопедіях
Не відповідайте на невиховані та грубі листи	Психічна та фізична травма	Психічна травма, агресія
Не давати нікому свої паролі (ключі)	Віддані ключі від квартири можуть призвести до крадіжки	Віддані паролі можуть призвести до витоку інформації, грошей з кредитних карток
Не робити протизаконних вчинків і речей	Поводитись етично. Можливі покарання згідно законів України.	Поводитись етично. Використання текстів та картинок з Інтернет може порушувати авторські права

В результаті використання порівняльної методики можна зробити такі висновки:

- розуміння підлітками запобіжних засобів безпеки буде впливати на підвищення самосвідомості, комп'ютерної грамотності, культури поведінки при роботі в мережі Інтернет.
- виконання правил безпечної поведінки призведе до зменшення ризиків при роботі в мережі, зробить спілкування безпечним, пізнання нового радісним.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти та науки України – офіційний сайт. 2004.
<http://www.mon.gov.ua/international/ms>
2. Роль держави, бізнесу і громадських організацій у вирішенні проблеми безпеки дітей у мережі Інтернет. Київ, 06.03.2006, прес-реліз Microsoft
<http://www.microsoft.com/Ukraine/News/Issue.asp?06-03-2006-KidSecurity.xml>
3. Статмен Пола. Безопасность вашего ребенка: Как воспитать уверенных и осторожных детей. У-Фактория, 2004, 272 с.
4. Н.И.Сагтарова. Обеспечение информационной безопасности детей, использующих Интернет.
http://sputnik.mto.ru/Docs_113/ped.journal/Vio/Vio_02/tresource/inetnet/rsi.spb.fio.ru/doc/162.html
5. Энтони О'Коннел. Безопасность детей в Интернете.
<http://www.fondnadejda.ry/society/index.shtml?03009>
6. Как защитить ребенка от угроз Интернета? 2000-2006.
<http://www.securinfo.ru/archive/t-3214.html>
7. Проблема: Интернет в школах 05.02.01 <http://sp.sz.ru/security.html>
8. Child Safety on the Information Highway. By Lawrence J. Magid. 2003. National Center for Missing and Exploited Children
http://www.safekids.com/child_safety.htm

ДЛЯ КОГО ИНТЕРНЕТ МОЖЕТ БЫТЬ ОПАСНЫМ

Дитковская Л.А.

Аннотация

Сегодня в Украине, как и во всем мире, глобальная сеть Интернет становится неотъемлемой частью жизни современного человека. Интернет несет в себе большой информационный и образовательный потенциал, но одновременно содержит и опасности, особенно для детей. Используя методику сравнения действий человека в реальной жизни с соответствующими действиями пользователей при работе сети, сформулированы основные правила безопасной работы подростков в сети Интернет.

Ключевые слова. Компьютерная грамотность, онлайн-безопасность, правила безопасной работы в Интернет.

FOR WHOM INTERNET MAY BE DANGEROUS

Ditkowska L.A.

Resume

Today in Ukraine as in the whole world the global network Internet is becoming as an integral part of the modern man life. Internet contains great the potential of information and education but simultaneous contains some risks especial for children. Using the method of comparison the man actions in the real life with corresponding network actions the basic rules for children concerning the careless work in Internet are formulated.

Keywords: computer's competence, online safety, rules of careless work Internet.